

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei engleze a hotărârii,
efectuată de asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA A PATRA

CAUZA ȚURCAN ȘI ȚURCAN c. MOLDOVEI

(Cererea nr. 39835/05)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

23 octombrie 2007

DEFINITIVĂ

23/01/2008

*Această hotărâre va deveni definitivă în modul stabilit de articolul 44 § 2 al
Convenției. Ea poate fi subiect al revizuirii editoriale.*

În cauza Țurcan și Țurcan c. Moldovei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a Patra), întrunită în cadrul unei Camere compuse din:

Sir Nicolas BRATZA, *Președinte*,

Dl G. BONELLO,

Dl K. TRAJA,

Dl S. PAVLOVSKI,

Dl L. GARLICKI,

Dra L. MIJOVIĆ,

Dl J. ŠIKUTA, *judcători*,

și dl T.L. EARLY, *Grefier al Secțiunii*,

Deliberând la 2 octombrie 2007 în ședință închisă,

Pronunță următoarea hotărâre, care a fost adoptată la acea dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 39835/05) depusă împotriva Republicii Moldova la Curte, în conformitate cu prevederile articolului 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”), de cetățenii Republicii Moldova și ai României, dl Victor Țurcan („V.T.”) și dl Dorel Țurcan („D.T.”), la 4 noiembrie 2005. Ei au fost reprezentați de către dl A. Tănase, avocat din Chișinău.

2. Guvernul Republicii Moldova („Guvernul”) a fost reprezentat de către Agentul său la acea dată, dl V. Pârlog.

3. Reclamanții au pretins, în special, că instanțele judecătorești nu au adus motive relevante și suficiente pentru arestarea lor, că D.T. nu a avut acces la părțile relevante ale dosarului său penal pentru a contesta efectiv arestarea sa preventivă și că instanțele judecătorești au refuzat să audieze un martor în ceea ce privește motivele arestului repetat al lui V.T..

4. Cererea a fost repartizată Secțiunii a Patra a Curții (articolul 52 § 1 al Regulamentului Curții). La 14 martie 2006, o Cameră din cadrul acelei Secțiuni a decis să comunice Guvernului cererea. În conformitate cu prevederile articolului 29 § 3 al Convenției, ea a decis să examineze fondul cererii concomitent cu admisibilitatea acesteia. Fiind invitat să informeze Curtea dacă el ar dori să-și exercite dreptul său de a interveni în această cauză, Guvernul român nu a prezentat niciun comentariu.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. V.T. s-a născut în anul 1948; D.T. s-a născut în anul 1952. Ambii locuiesc în Chișinău.

6. Faptele cauzei, așa cum au fost prezentate de părți, pot fi rezumate în felul următor. V.T. este directorul unei bănci comerciale („banca”); D.T. este un avocat care lucrează pentru această bancă; ei nu sunt rude. Potrivit statutului băncii, în structura organizațională a băncii, președintele este situat mai jos de Consiliul de administrare, iar acel consiliu adoptă în ultima instanță decizia de a acorda sau nu un credit important.

7. În primăvara anului 2005, o companie privată care aparținea lui N.A. și fratelui acestuia a cerut un credit de la bancă. Cererea de creditare a fost acceptată de Consiliul de administrare al băncii la 27 septembrie 2005.

1. Procedura inițială pornită împotriva celor doi reclamânți

8. La 12 octombrie 2005, angajații Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției („CCCEC”) l-au reținut pe D.T. în timp ce primea bani de la N.A., fiind bănuț, împreună cu V.T., de tentativă de luare de mită.

9. În procesul-verbal de reținere, întocmit cu o oră mai târziu, angajații au scris că au găsit la D.T. „urme evidente ale infracțiunii”, care mai târziu au fost explicate ca fiind 15,000 dolari americani marcați de CCCEC pentru a dovedi luarea de mită de la N.A.

10. La momentul reținerii sale, D.T. a declarat că N.A. i-a restituit o datorie, după cum se confirma printr-o recipisă.

Atunci când a semnat procesul-verbal de reținere, D.T. a scris următoarele:

„În timpul reținerii mele, la 12 octombrie 2005, între orele 18 și 22, geanta mea ... s-a aflat în posesia angajaților CCCEC și din ea au dispărut: USD 4,000 și o recipisă semnată de N.A., care confirma că acesta a împrumutat de la mine bani în sumă de USD 15,800.”

11. În aceeași zi, la mai puțin de o oră după reținerea lui D.T., V.T. a fost de asemenea reținut într-o altă parte a orașului. Motivul indicat în procesul-verbal de reținere a fost că: „un martor ocular poate indica că această persoană a săvârșit o infracțiune”. Se pare că niciun membru al Consiliului de administrare al băncii nu a fost reținut sau audiat în legătură cu această cauză. Mai târziu, acuizarea a prezentat detalii, potrivit cărora banii transmiși de N.A. lui D.T. au fost special marcați pentru a proba luarea de mită. Banii urmau să fie împărțiți între D.T. și V.T., însă ultimul nu și-a obținut partea sa din cauza reținerii lui D.T. imediat după ce a luat mită.

12. La 14 octombrie 2005, Judecătoria Buiucani a emis un mandat de arest preventiv pe numele lui V.T. Motivele aduse au fost următoarele:

„V.T. este bănuit de săvârșirea unei infracțiuni grave, care se pedepsește cu mai mult de doi ani de închisoare; probele prezentate au fost obținute legal. Având în vedere gravitatea faptei de care este acuzat bănuitul, care prezintă un risc social sporit, necesitatea de a proteja ordinea publică, riscul ca el să exercite presiuni asupra martorilor care vor fi audiați în această cauză și care sunt angajați ai băncii și subordonați ai acuzatului, necesitatea a-i împiedica pe cei doi acuzați să se înțeleagă cu privire la o poziție comună, de a exclude posibilitatea fabricării probelor, care, în mod evident, există la începutul urmăririi penale, precum și riscul ca bănuitul să se eschiveze, ceea ce ar împiedica desfășurarea normală a urmăririi penale, izolarea bănuितului este necesară.”

13. În cazul lui D.T., la aceeași dată, instanța de judecată a adus motive aproape identice pentru arestarea acestuia, diferențele constituind o constatare a unui risc general de a influența martorii și a unui risc de a se ascunde în afara teritoriului controlat de stat.

14. Ambii reclamanți au depus recurs, invocând insuficiența motivelor aduse de Judecătoria Buiucani pentru arestarea lor. Ei s-au oferit să predea pașapoartele lor, pentru a garanta instanței de judecată intenția lor de a nu părăsi țara și au declarat că ei nu aveau antecedente penale, că aveau domiciliu permanent și serviciu și o reputație bună, V.T. fiind decorat cu câteva distincții de stat. În recursul său, D.T. a scris că, de la momentul reținerii sale, el nu a fost interogat, chiar dacă el s-a oferit să dea explicații; că el a declarat încă de la reținerea sa că N.A. îi restituia o datorie atunci când a avut loc reținerea, după cum se confirma printr-o recipisă semnată de N.A., și că acea recipisă a dispărut ulterior din geanta sa.

15. La 21 octombrie 2005, Curtea de Apel Chișinău a respins recursurile lor, confirmând constatarea Judecătoriei Buiucani cu privire la riscul ca ei să influențeze martorii care lucrau la bancă, de a se înțelege cu privire la o poziție comună și de a distruge sau fabrica probe.

16. La 22 octombrie 2005, un procuror i-a pus sub învinuire pe ambii reclamanți. În absența unui demers de prelungire a arestării sale preventive, V.T. a fost eliberat în aceeași zi, cu obligația de a nu părăsi țara.

2. Procedurile ulterioare împotriva lui V.T.

17. La 18 noiembrie 2005, ziarul *Timpul* a publicat un interviu cu V.T., în care el a declarat *inter alia* că a aflat că una din discuțiile sale cu D.T., N.A. și C.N., un angajat al băncii, privind creditul, a fost filmată în secret de N.A. și că lui C.N. i s-a arătat înregistrarea și a fost audiat cu privire la credit. El a mai declarat că interese private puternice încercau să preia banca, organizând în acest scop reținerea lor.

În baza aceluși interviu, procurorul a audiat-o pe C.N. despre faptul dacă ea a vorbit cu V.T. sau cu oricine altcineva despre declarațiile sale anterioare făcute în calitate de martor. Ea a declarat că nu-și amintea dacă a făcut acest lucru, însă a declarat că ea nu a discutat despre acest lucru cu V.T. și că nu a vorbit în genere cu el, cu excepția unui caz când l-a salutat pe acesta în holul băncii. Atunci, procurorul a solicitat arestarea la domiciliu a lui V.T.

18. La 22 noiembrie 2005, Judecătoria Buiucani a dispus arestarea la domiciliu a lui V.T. pe un termen de 10 zile. Instanța de judecată a adus următoarele motive:

„Instanța de judecată constată că urmărirea penală în această cauză se apropie de sfârșit, însă mai există câteva acțiuni procesuale care trebuie finalizate, inclusiv audierea mai multor persoane. Analizând procesul-verbal de audiere a lui C.N. și interviul dat de V.T. ziarului *Timpul*, instanța de judecată nu ar trebui să examineze chestiuni cu privire la vinovăție, însă, după verificarea tuturor probelor, constată prezența anumitor indicii că acuzatul ar putea în viitor să încerce din nou să împiedice stabilirea adevărului și buna desfășurarea a urmăririi penale. Acest temei pentru arestarea preventivă este expres prevăzut în articolul 176 alin. 1 [al Codului de procedură penală]. Pe moment, V.T. este Președintele băncii, iar recent a apărut necesitatea de a audia câțiva dintre subordonații săi, existând astfel o probabilitate reală ca acesta să exercite presiuni asupra lor.”

19. V.T. a pretins la Judecătoria Buiucani că el a obținut informația din alte surse și a solicitat ca C.N. să fie audiată pentru a confirma că ea nu a vorbit cu el despre urmărirea penală și că nu a fost influențată de el. El a susținut că audierea acelui martor era crucială, deoarece singurul temei invocat pentru ultima sa arestare a fost pretinsa presiune exercitată de el asupra lui C.N. după eliberarea sa la 22 octombrie 2005. Instanța de judecată nu a reacționat în niciun fel la această cerere.

20. La 25 noiembrie 2005, Curtea de Apel Chișinău a casat încheierea instanței de judecată inferioare pe motive procedurale și l-a obligat pe V.T. să nu părăsească orașul timp de treizeci de zile.

3. Procedurile ulterioare împotriva lui D.T.

21. La 22 octombrie 2005, procurorul a cerut prelungirea detenției lui D.T. El s-a bazat *inter alia* pe faptul că încă mai trebuiau audiați martori. În aceeași zi, Judecătoria Buiucani a dispus prelungirea arestării lui D.T. pe un termen de douăzeci de zile, aducând următoarele motive:

„D.T. este acuzat de o infracțiune gravă. Probele prezentate au fost obținute legal, există riscul ca el să influențeze martorii care încă nu au fost audiați, deoarece acuzatul nu a oferit informații despre ei; există o necesitate continuă de a verifica toate aspectele declarațiilor acuzatului; există riscul ca el să fabrice probe și să se înțeleagă cu co-acuzatul cu privire la o poziție comună. Pericolul ca el să se eschiveze de organele de drept persistă din motivele invocate la dispunerea arestării preventive pentru prima dată.”

22. La 28 octombrie 2005, Curtea de Apel Chișinău a respins recursul lui D.T., aducând motive similare celor din decizia sa din 21 octombrie 2005.

23. La 8 noiembrie 2005, instanța de judecată a prelungit arestarea preventivă a lui D.T. pentru încă douăzeci de zile, aducând, în esență, aceleași motive ca și cele aduse anterior. Instanța de judecată a constatat *inter alia* că:

„există riscul ca învinuitul să influențeze martorii care încă nu au fost audiați, deoarece, chiar dacă el s-a referit la ei în timpul audierii sale din 22 octombrie 2005, învinuitul a refuzat să-i identifice; există necesitatea de a verifica declarațiile

învinuitului, inclusiv posibila existență a unei recipise la care el face referire, fără a identifica locul unde ea ar putea fi găsită, existând astfel riscul ca el să contrafacă probe. Pericolul ca el să se eschiveze de organele de drept persistă din motivele invocate atunci când s-a dispus arestarea. Un temei suficient pentru prelungirea arestării este insistența lui că există probe care-l exonerează, fără a oferi posibilitatea acuzării sau apărării să stabilească dacă acest lucru este adevărat.”

24. D.T. a depus recurs, invocând *inter alia* dreptul său de a păstra tăcerea și de a refuza divulgarea informației despre martorii apărării sau alte probe, până la proces, precum și faptul că celălalt co-acuzat (V.T.) a fost eliberat cu obligația de a nu părăsi țara. El s-a mai plâns de lipsa accesului la majoritatea materialelor din dosarul penal pornit împotriva lui și de lipsa reacției acuzării la materialele din presă cu privire la pretensele amenințări făcute la adresa lui V.T. de o persoană privată, potrivit cărora ultima a promis să organizeze reținerea și era, de fapt, un prieten al lui N.A., persoana care se pretinde că a dat mită. *In fine*, el a cerut înlocuirea arestului cu orice altă măsură preventivă care ar satisface scopurile legitime ale acuzării și care l-ar proteja de presiuni ilegale în timpul detenției.

25. La 14 noiembrie 2005, Curtea de Apel Chișinău a respins recursul lui D.T., constatând că:

„Pe moment, există riscul ca el să distrugă probe din cauza naturii infracțiunii (gravitatea infracțiunii de luare de mită) și din cauza caracterului extrem de dificil al procedurilor.”

26. La 28 noiembrie 2005, Judecătoria Buiucani a prelungit arestarea preventivă a lui D.T. pentru încă douăzeci de zile. Instanța de judecată a adus următoarele motive:

„analizând, la cererea acuzării, situația de fapt, instanța de judecată constată că urmărirea penală în această cauză se apropie de sfârșit și că mai există încă câteva acțiuni procedurale care urmează a fi finalizate înainte ca cauza să fie transmisă în instanța de judecată. Instanța de judecată subliniază că, conform articolului 20 alin. 3 al Codului de procedură penală, „urmărirea penală și judecarea cauzelor penale în care sunt bănuți sau învinuiți arestați preventiv se fac de urgență”. În același timp, analizând toate circumstanțele pro și contra prelungirii arestării și având în vedere opinia procurorului că detenția este absolut necesară și poziția apărării, instanța de judecată consideră că temeiurile care au fost invocate atunci când s-a dispus arestarea preventivă persistă. D.T. este acuzat de săvârșirea unei infracțiuni grave, care se pedepsește cu mai mult de doi ani de închisoare, cauza fiind una excepțională datorită gravității faptei pretinse. Pe moment, persistă pericolul ca el să influențeze martorii, să distrugă probele sau chiar să se eschiveze.”

27. D.T. a depus recurs, susținând *inter alia* că urmărirea penală era tergiversată în pofida declarației procurorului că aceasta se apropie de sfârșit și că urma a fi finalizată până la 1 decembrie 2005. În continuare, el a pretins că el nu avea acces la majoritatea materialelor din dosarul penal, care erau necesare pentru a contesta detenția sa continuă.

28. La 6 decembrie 2005, Curtea de Apel Chișinău a pronunțat două decizii. În prima, ea a constatat că, contrar articolului 308 la Codului de procedură penală, procurorul nu a prezentat Judecătoriei Buiucani

materialele solicitate din dosarul penal pentru susținerea cererii din 28 noiembrie 2005 de prelungire a arestării preventive a lui D.T.. În cea de-a doua decizie, instanța de judecată a respins recursul lui D.T., constatând că:

„Judecătoria Buiucani a conchis corect că circumstanțele care au stat inițial la baza arestării preventive [a lui D.T.] persistă. Deși urmărirea penală a început la 12 octombrie 2005, persistă pericolul ca el să distrugă probe din cauza naturii infracțiunii și a naturii extrem de complexe a procedurilor.”

29. La 21 decembrie 2005, Judecătoria Buiucani a prelungit mandatul de arestare a lui D.T. pentru încă douăzeci și cinci de zile, aducând motive similare celor prezentate în încheierea sa din 28 noiembrie 2005.

30. În recurs, D.T. s-a plâns de durata urmăririi penale pe parcursul căreia nu a fost efectuată aproape nicio acțiune procedurală cu participarea sa, precum și de detenția sa într-o celulă solitară pe întreaga perioadă de detenție. De asemenea, el s-a plâns de hărțuirea psihologică din partea angajaților CCCEC cu scopul de a obține recunoașterea vinovăției sale, precum și de hărțuirea fiicei sale la 16 decembrie 2005, după ce ea l-a vizitat.

31. La 28 decembrie 2005, Curtea de Apel Chișinău a respins recursul său, constatând că temeiurile pentru ținerea lui în arest persistau.

32. La 13 ianuarie 2006, Judecătoria Buiucani a prelungit mandatul de arestare a lui D.T. pentru douăzeci de zile, aducând, în esență, aceleași motive ca și cele aduse anterior, adăugând că rezultatele unei analize chimice, în baza căreia acțiuni procedurale ulterioare ar fi putut fi necesare, încă nu au fost primite.

33. În recurs, D.T. a susținut că acuzarea nu a prezentat instanței de judecată și apărării niciun material, care să susțină necesitatea continuă de a-l ține în arest. La 18 ianuarie 2006, Curtea de Apel a respins acest recurs din aceleași motive ca și cele aduse anterior.

34. La 3 februarie 2006, Judecătoria Buiucani a prelungit mandatul de arestare a lui D.T. pentru douăzeci de zile, aducând motive similare celor prezentate anterior.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

35. Dreptul și practica interne relevante au fost expuse în hotărârea *Boicenco v. Moldova* (nr. 41088/05, §§ 64-71, 11 iulie 2006).

36. Suplimentar, articolele relevante ale Codului de procedură penală prevăd următoarele:

Articolul 176

„(1) Măsurile preventive pot fi aplicate de către procuror ... sau, după caz, de către instanța de judecată numai în cazurile în care există suficiente temeiuri rezonabile de a presupune că ... învinuitul ... ar putea să se ascundă de organul de urmărire penală sau de instanță, să împiedice stabilirea adevărului în procesul penal ori să săvârșască alte

infracțiuni, de asemenea ele pot fi aplicate de către instanță pentru asigurarea executării sentinței.

...

(3) La soluționarea chestiunii privind necesitatea aplicării măsurii preventive respective, organul de urmărire penală și instanța de judecată vor lua în considerare următoarele criterii complementare:

- 1) caracterul și gradul prejudiciabil al faptei incriminate;
- 2) persoana ... învinutului ...;
- 3) vîrsta și starea sănătății lui;
- 4) ocupația lui;
- 5) situația familială și prezența persoanelor întreținute;
- 6) starea lui materială;
- 7) prezența unui loc permanent de trai;
- 8) alte circumstanțe esențiale.”

Articolul 186

„...“

(6) În caz dacă este necesar de a prelungi durata arestării preventive a învinutului ... procurorul, nu mai târziu de 5 zile pînă la expirarea termenului de arestare, înaintează judecătorului de instrucție ... un demers privind prelungirea acestui termen. ...”

ÎN DREPT

37. Reclamanții s-au plîns, în temeiul articolului 3 al Convenției, de condițiile de detenție în Izolatorul de Detenție Provizorie al CCCEC. Articolul 3 prevede următoarele:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

38. De asemenea, ei s-au plîns de arestarea lor ilegală în lipsa unor motive verosimile de a bănuî că ei au săvârșit o infracțiune, contrar articolului 5 § 1 (c) al Convenției, care prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

... (c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a bănuî că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârșască o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia;”

39. Reclamanții au mai pretins, în temeiul articolului 5 § 3 al Convenției, că arestarea lor preventivă nu s-a bazat pe motive „relevante și

suficiente”. Partea relevantă a articolului 5 § 3 al Convenției prevede următoarele:

„Orice persoană arestată sau deținută în condițiile prevăzute de paragraful 1 lit. c) din prezentul articol, ... are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere.”

40. D.T. s-a mai plâns, în temeiul articolului 5 § 4 al Convenției, de omisiunea autorităților de a-i acorda lui și avocatului lui acces la părțile relevante ale dosarului său penal pentru a contesta arestarea sa preventivă. V.T. s-a plâns, în temeiul aceluiași articol, de refuzul instanțelor judecătorești de a audia un martor cu privire la temeiurile celei de-a doua arestări a sa.

Articolul 5 § 4 prevede următoarele:

„Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa dacă deținerea este ilegală.”

I. ADMISIBILITATEA

41. În cererea lor inițială, reclamantii au formulat pretenții în temeiul articolelor 3 și 5 § 1 ale Convenției. Totuși, în observațiile lor cu privire la admisibilitatea și fondul cauzei, ei au solicitat Curții să nu continue examinarea acestor pretenții. Curtea nu vede niciun motiv pentru a le examina.

42. Curtea consideră că pretențiile reclamantilor formulate în temeiul articolului 5 §§ 3 și 4 al Convenției ridică chestiuni de fapt și de drept, care sunt suficient de serioase încât determinarea lor să depindă de o examinare a fondului și niciun alt temei pentru a le declara inadmisibile nu a fost stabilit. Prin urmare, Curtea declară aceste pretenții admisibile. În conformitate cu decizia sa de a aplica articolul 29 § 3 al Convenției (a se vedea paragraful 4 de mai sus), Curtea va examina imediat fondul acestor pretenții.

II. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 5 § 3 AL CONVENȚIEI

A. Argumentele părților

43. Reclamantii au pretins că instanțele judecătorești nu au adus „motive relevante și suficiente” în încheierile privind arestarea lor preventivă. În special, instanțele judecătorești nu au prezentat detalii sau probe, care să susțină constatările lor cu privire la preținsele pericole care ar fi survenit dacă reclamantii ar fi fost eliberați. Reclamantii au prezentat

argumente cu privire la fiecare temei invocat într-o manieră generală de către instanțele judecătorești naționale, însă instanțele judecătorești nu au răspuns în niciun fel.

44. Guvernul nu a fost de acord, susținând că instanțele judecătorești au adus motive relevante și suficiente în baza dosarului pe care-l dețineau. El a adăugat că motivele pentru arestarea preventivă nu trebuie să fie atât de detaliate încât să dovedească vinovăția bănuțului. Guvernul a mai notat că cea de-a doua încheiere privind arestarea lui V.T. (arestul la domiciliu) pronunțată la 22 noiembrie 2005 a fost casată la 25 noiembrie 2005 și, astfel, nu a avut urmări asupra acestuia.

B. Aprecieria Curții

45. Curtea reamintește principiile generale stabilite în jurisprudența sa cu privire la articolul 5 § 3 al Convenției în ceea ce privește cerința de a aduce motive relevante și suficiente pentru arestarea preventivă (a se vedea, de exemplu, *Șarban v. Moldova*, nr. 3456/05, §§ 95-99, 4 octombrie 2005), nerespectarea căreia ar putea duce la aprecierea detenției ca fiind arbitrară. În continuare, în această privință, ea reamintește că justificarea pentru orice perioadă de detenție, indiferent de cât e de scurtă, trebuie să fie demonstrată de autorități în mod convingător (*Belchev v. Bulgaria*, nr. 39270/98, § 82, 8 aprilie 2004, și *Castraveț v. Moldova*, nr. 23393/05, § 33, 13 martie 2007). În ceea ce privește o perioadă de detenție contestată, Curtea a constatat, de asemenea, o violare a articolului 5 § 1 al Convenției (a se vedea *Ambruszkiewicz v. Poland*, nr. 38797/03, § 33, 4 mai 2006, și *Belevitskiy v. Russia*, nr. 72967/01, § 91, 1 martie 2007) pe motiv că autoritățile nu au justificat privarea de libertate.

46. Curtea consideră că faptele din această cauză ridică chestiuni care ar fi fost mai potrivit să fie examinate prin prisma articolului 5 § 1 al Convenției. Totuși, ea notează retragerea de către reclamantii a pretențiilor lor formulate în temeiul articolului 5 § 1. Prin urmare, în circumstanțele specifice ale acestei cereri, Curtea va examina cauza prin prisma articolului 5 § 3 al Convenției.

47. Curtea notează că motivele pe care s-au bazat instanțele judecătorești naționale în deciziile lor de a aresta preventiv reclamantii și de a prelungi arestarea preventivă a lui D.T. (a se vedea paragrafele 12, 13, 15, 20-23, 25, 26, 28, 29 și 31-34 de mai sus) au fost similare cu motivele aduse de instanțele judecătorești naționale pentru arestarea preventivă a reclamantului în cauza *Șarban* (citată mai sus, în §§ 11 și 14). La fel ca și în cauza *Șarban*, instanțele judecătorești naționale s-au limitat la parafrizarea motivelor pentru arestarea preventivă, prevăzute de Codul de procedură penală, fără a explica cum se aplică ele în cazul reclamantului.

48. În cazul lui V.T., instanțele judecătorești s-au bazat pe funcția lui de președinte al băncii în care câțiva martori lucrau și posibilitatea lui de a-

influența pe aceștia, precum și pe posibilitatea ca el să se înțeleagă cu D.T. cu privire la o poziție de apărare comună. Totuși, Curtea notează că, la 22 octombrie 2005, când V.T. a fost eliberat, procurorul a invocat ca unul din motivele pentru deținerea continuă a lui D.T. (a se vedea paragraful 21 de mai sus) necesitatea de a audia martori care nu au fost niciodată identificați, dar care se prezuma că erau comuni pentru ambii acuzați. Nu este clar de ce instanțele judecătorești au dispus arestarea lui V.T. din cauza, în parte, a posibilității de a influența martorii, deși câteva zile mai târziu, înainte ca acei martori să fie audiați, el a fost eliberat, aparent, în lipsa vreunui pericol al unei astfel de presiuni ilegale asupra martorilor.

49. Mai mult, la 21 octombrie 2005, Curtea de Apel Chișinău a constatat persistența unui pericol pentru urmărirea penală dacă V.T. ar fi fost eliberat, deși ea era conștientă de faptul că procurorul nu a depus un demers pentru prelungirea arestării preventive a acestuia, care urma să expire în ziua următoare (a se vedea paragraful 16 de mai sus). Prin urmare, rezultă că procurorul însuși nu era convins că V.T. prezenta un pericol de ingerință în urmărirea penală, deoarece deja la 17 octombrie 2005 (cu cinci zile înainte ca încheierea inițială privind arestarea preventivă a lui V.T. să expire, a se vedea paragraful 36 de mai sus) el a decis să nu ceară prelungirea arestului acestuia.

50. Mai mult, niciunul din elementele în favoarea eliberării lui V.T. nu a fost examinat, în pofida cerinței exprese de a face acest lucru prevăzut de articolul 176 alin. 3 al Codului de procedură penală (a se vedea paragraful 36 de mai sus) și a referirii de către V.T. la câteva motive relevante *prima facie* împotriva arestării (a se vedea paragraful 14 de mai sus; a se vedea, de asemenea, *Ambruszkiewicz v. Poland*, citată mai sus, § 33).

51. Curtea este, în special, frapată de motivele pentru deținerea lui D.T. începând cu 8 noiembrie 2005 (a se vedea paragrafele 23 et seq. de mai sus), și anume că el a refuzat să divulge acușării numele martorilor care puteau dovedi nevinovăția sa în proces. Ea consideră că acest lucru nu numai că nu poate constitui un temei pentru arestarea unei persoane, dar este și o încălcare a dreptului unui acuzat de a păstra tăcerea, garantat de articolul 6 al Convenției (a se vedea, printre multe altele, *Jalloh v. Germany* [GC], nr. 54810/00, § 100, ECHR 2006-...).

52. Curtea notează cu o îngrijorare serioasă că, în pofida insuficienței motivelor inițiale pentru arestarea preventivă și a lipsei unor noi motive, arestarea preventivă a lui D.T. a fost prelungită de multe ori, câteodată chiar și când instanțele judecătorești naționale nu aveau în fața lor materialele dosarului (a se vedea paragraful 28 de mai sus). De asemenea, instanțele judecătorești nu au luat în considerare posibilitatea de a aplica măsuri preventive alternative, cum ar fi arestarea la domiciliu, deși li s-a solicitat acest lucru de către D.T. Acest lucru, împreună cu lipsa motivelor pentru arestarea acestuia, ar putea crea dubii asupra legalității întregii sale

detenții, cerință prevăzută de articolul 5 § 1 al Convenției (a se vedea *Amburszkiewicz*, citată mai sus, § 33).

53. În lumina celor de mai sus, Curtea nu consideră că această cauză poate fi distinsă de cauza *Șarban* în ceea ce privește relevanța și suficiența motivelor pentru arestarea preventivă.

54. Prin urmare, a avut loc o violare a articolului 5 § 3 al Convenției în privința ambilor reclamânți.

III. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 5 § 4 AL CONVENȚIEI

A. Accesul la dosar

1. Argumentele părților

55. Guvernul a susținut că atât D.T., cât și avocatul său nu s-au plâns niciodată de omisiunea de a li se acorda acces la vreo parte a dosarului. Mai mult, instanțele judecătorești nu puteau examina un demers privind prelungirea arestării preventive a reclamantului sau oricare din cererile *habeas corpus* ale acestuia fără a avea dosarul. În ceea ce privește constatarea Curții de Apel precum că instanței judecătorești inferioare nu i-au fost prezentate materialele relevante (a se vedea paragraful 28 de mai sus), aceasta s-a întâmplat doar o singură dată, iar, ulterior, acest fapt a fost remediat de către acuzare.

56. D.T. a făcut referire la plângerile sale adresate instanțelor judecătorești naționale (a se vedea paragrafele 24 și 27 de mai sus) și la constatarea Curții de Apel din 6 decembrie 2005 (a se vedea paragraful 28 de mai sus). El a declarat că exista o practică administrativă de a nu acorda apărării acces la nicio parte a dosarului penal înaintea ședințelor judecătorești cu privire la aplicarea sau prelungirea arestării preventive (cu excepția câtorva pagini, care includeau acuzațiile aduse și procesul-verbal de reținere, care erau deja cunoscute de apărare). *In fine*, D.T. a subliniat că instanțele judecătorești s-au bazat, în mod repetat, pe faptul că temeiurile pentru arestarea sa preventivă inițială au rămas valabile, deși el nu a putut niciodată să vadă niciunul din materialele pe care s-au bazat instanțele judecătorești pentru a contesta acea constatare.

2. Aprecierea Curții

(a) Principii generale

57. Curtea reiterează că o instanță judecătorească, la examinarea unui recurs împotriva arestării preventive, trebuie să asigure garanțiile unei proceduri judiciare. Procedurile trebuie să fie contradictorii și trebuie să asigure întotdeauna „egalitatea armelor” între părți, procuror și persoana arestată.

58. În cazul unei persoane a cărei detenție cade sub incidența articolului 5 § 1 (c), o audiere este necesară. Având în vedere impactul dramatic al privării de libertate asupra drepturilor fundamentale ale persoanei în cauză, în circumstanțele unei investigații în derulare, procedurile desfășurate în temeiul articolului 5 § 4 al Convenției trebuie, în principiu, să întrunească în cea mai mare măsură posibilă cerințele de bază ale unui proces echitabil (*Shishkov v. Bulgaria*, nr. 38822/97, § 77, ECHR 2003-I (extracts)).

59. Egalitatea armelor nu este asigurată dacă apărării i se neagă accesul la acele documente din dosarul penal care sunt esențiale pentru a contesta, în mod efectiv, legalitatea detenției clientului său în sensul Convenției. Conceptul de legalitate a detenției nu se limitează la conformarea cu cerințele procedurale prevăzute de legislația națională, dar se referă și la caracterul rezonabil al bănuielii în temeiul căruia se aplică arestul, legitimitatea scopului urmărit prin arest și la justificarea detenției care rezultă din acesta.

60. Curtea recunoaște necesitatea ca urmăririle penale să fie desfășurate în mod eficient, ceea ce poate presupune că o parte din informațiile colectate în timpul acestora trebuie păstrată în secret pentru a împiedica acuzații să altereze probele și să submineze efectuarea justiției. Totuși, acest scop legitim nu ar putea fi îndeplinit pe seama unor restricții substanțiale asupra drepturilor apărării. Prin urmare, informația care este esențială pentru aprecierea legalității unei detenții trebuie să fie, în mod corespunzător, pusă la dispoziția avocatului acuzatului (a se vedea, printre altele, *Lamy v. Belgium*, hotărâre din 30 martie 1989, Seria A nr. 151, pp. 16-17, § 29, și *Garcia Alva v. Germany*, nr. 23541/94, §§ 39-43, 13 februarie 2001).

(b) Aplicarea acestor principii în această cauză

61. În această cauză, părțile dispută faptul dacă D.T. sau avocatul său au cerut acces la părți ale dosarului penal și că un astfel de acces le-a fost refuzat. Totuși, Curtea notează că D.T. s-a plâns, în mod repetat, de omisiunea de a i se acorda acces la dosar și că instanțele judecătorești nu au reacționat în niciun mod la aceste plângeri. Singura excepție la care s-au referit părțile și care, în opinia Curții, confirmă încă o dată că lui D.T. într-adevăr i-a fost refuzat accesul la părți ale dosarului, care conțineau temeiurile arestării sale, a fost decizia Curții de Apel din 6 decembrie 2005.

62. Curtea notează că nu a fost adus niciun motiv pentru păstrarea în secret a acestei informații și că D.T. nu a putut să conteste, în mod corespunzător, motivele arestării sale. În astfel de circumstanțe, nu poate fi afirmat faptul că, în această cauză, principiul „egalității armelor”, în sensul articolului 5 § 4 al Convenției, a fost respectat.

63. De asemenea, Curtea consideră că practica de a nu divulga materialele din dosar cu privire la temeiurile arestării, împreună cu omisiunea instanțelor judecătorești de a aduce motive suficiente pentru arest fortifică, în mod legitim, impresia acuzatului că detenția sa a fost arbitrară.

64. Prin urmare, în privința lui D.T., a avut loc o violare a articolului 5 § 4 al Convenției.

B. Omisiunea de a audia un martor

1. Argumentele părților

65. Guvernul a susținut că omisiunea Judecătoriei Buiucani de a audia martorul C.N. la 22 noiembrie 2005 (a se vedea paragrafele 18 și 19 de mai sus) nu a afectat în niciun fel drepturile lui V.T., deoarece arestul acestuia la domiciliu, dispus de acea instanță judecătorească, a fost anulat în recurs, iar el între timp nu a fost deținut.

66. V.T. a susținut că, ca urmare a deciziei Judecătoriei Buiucani din 22 noiembrie 2005, el s-a aflat trei zile în arest la domiciliu. Mai mult, în decizia sa din 25 noiembrie 2005, Curtea de Apel a casat încheierea instanței judecătorești inferioare pe motive procedurale, fără a face vreo referire la cererea de a audia martorul C.N. Prin urmare, ea nu a remediat omisiunea de a audia martorul sau cele trei zile de detenție arbitrară.

2. Aprecierea Curții

67. Curtea face referire la principiile generale relevante stabilite în jurisprudența sa (a se vedea, printre altele, *Becciev v. Moldova*, nr. 9190/03, §§ 68-72, 4 octombrie 2005). În special, ea reiterează că atunci când există probe care *prima facie* par să aibă legătură directă cu chestiunea legalității detenției continue, pentru ca articolul 5 § 4 să fie respectat, este esențial ca instanțele judecătorești naționale să le examineze și evalueze (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Chahal v. the United Kingdom*, hotărâre din 15 noiembrie 1996, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-V, pp.1866-67, §§ 130-131, și *Hussain v. the United Kingdom*, hotărâre 21 februarie 1996, *Reports* 1996-I, p. 271, § 60).

68. În această cauză, nu s-a disputat faptul că singurul temei pentru arestul la domiciliu al lui V.T., dispus la 22 noiembrie 2005, a fost pretinsa sa influență asupra martorului C.N. (a se vedea paragraful 18 de mai sus). Curtea consideră că, astfel, declarațiile lui C.N. constituiau un element important pentru determinarea faptului dacă V.T. a exercitat presiuni asupra ei și dacă el trebuia din nou arestat. Omisiunea de a o audia a lipsit apărarea de singura sa șansă de a-l convinge pe judecătorul de instrucție de lipsa vreunui motiv pentru arestarea reclamantului.

69. De asemenea, Curtea notează că, în declarațiile date de C.N. procurorului, după publicarea în ziar a materialului despre ea, aceasta a susținut, în mod explicit, că V.T. nu a interacționat cu ea în niciun fel și că, în afară de cazul când ea l-a salutat pe acesta în holul băncii, ea nu a avut nicio discuție cu el (a se vedea paragraful 17 de mai sus). Potrivit lui V.T., declarațiile lui C.N. au fost, în mod grosolan, interpretate incorect de către acuzare pentru a asigura arestarea lui. Curtea reamintește că, deși ține în primul rând de instanțele judecătorești naționale să evalueze admisibilitatea, relevanța și importanța probelor într-o cauză, anume pentru a evita pericolul interpretării incorecte a declarațiilor martorului și pentru a evita aplicarea arestării în lipsa unui temei corespunzător, C.N. trebuia audiată în fața instanței judecătorești.

70. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că prin refuzul, fără nicio explicație, de a o audia pe C.N. în calitate de martor la ședința judecătorească din 22 noiembrie 2005, Judecătoria Buiucani a încălcat drepturile lui V.T. garantate de articolul 5 § 4 al Convenției.

IV. APLICAREA ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

71. Articolul 41 al Convenției prevede următoarele:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o violare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înalțelor Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei violări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă.”

A. Prejudiciul moral

72. V.T. a pretins 5,000 euro (EUR) cu titlu de prejudiciu moral, iar D.T. a pretins EUR 7,000. Ei s-au referit la stresul și neliniștea pe care le-au suferit ca urmare a arestării lor fără niciun motiv. Astfel, ei nu știau dacă și când să aștepte sfârșitul detenției lor și s-au simțit neajutorați, fiindcă nu au putut s-o conteste în niciun mod semnificativ.

73. Guvernul a susținut că reclamanții nu au adus nicio probă cu privire la prejudiciul moral și că, în orice caz, pretențiile lor erau excesive.

74. Curtea consideră că reclamanților trebuia să le fi fost cauzat un anumit stres și neliniște ca urmare a încălcărilor dreptului lor la libertate și siguranță, garantat de articolul 5 § 3 și 5 § 4 al Convenției, în special, datorită caracterului notoriu al cauzei și a faptului că aceasta s-a aflat mult timp în vizorul presei. Suferința lui D.T. trebuia să fi fost intensificată de durata detenției sale nejustificate și de faptul că el a fost arestat, deoarece și-a exercitat dreptul său de a păstra tăcerea.

Hotărând în bază echitabilă, Curtea acordă lui Dorel Țurcan suma totală de EUR 4,000 și lui Victor Țurcan EUR 3,000 cu titlu de prejudiciu moral.

B. Costuri și cheltuieli

75. Reclamanții au pretins EUR 8,520 cu titlu de costuri și cheltuieli angajate în fața Curții. Ei s-au bazat pe o listă care conținea numărul orelor prestate de avocatul lor asupra cauzei (75.4 ore) și onorariul pentru o oră de lucru care varia între EUR 60 și 100.

76. Guvernul nu a fost de acord cu suma pretinsă, susținând că ea era excesivă. Potrivit lui, suma pretinsă de reclamanți era prea mare în comparație cu salariul mediu lunar din Republica Moldova. De asemenea, Guvernul a contestat numărul de ore petrecute de reprezentantul reclamanților asupra cauzei.

77. Curtea reamintește că, pentru ca costurile și cheltuielile să fie rambursate în temeiul articolului 41, trebuie stabilit dacă ele au fost realmente angajate, necesare și rezonabile ca mărime (a se vedea, ca exemplu, *Becciev*, citată mai sus, § 88).

78. În această cauză, având în vedere lista detaliată prezentată de reclamanți, criteriile de mai sus și complexitatea cauzei, Curtea acordă ambilor reclamanți suma totală de EUR 2,000.

C. Dobânda de întârziere

79. Curtea consideră că este corespunzător ca dobânda de întârziere să fie calculată în funcție de rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană, la care vor fi adăugate trei procente.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* cererea admisibilă;
2. *Hotărăște* că a avut loc o violare a articolului 5 § 3 al Convenției în privința ambilor reclamanți;
3. *Hotărăște* că a avut loc o violare a articolului 5 § 4 al Convenției în privința dlui Dorel Țurcan;
4. *Hotărăște* că a avut loc o violare a articolului 5 § 4 al Convenției în privința dlui Victor Țurcan;
5. *Hotărăște*:
 - (a) că statul pârât trebuie să plătească, în termen de trei luni de la data la care această hotărâre devine definitivă în conformitate cu articolul 44 § 2 al Convenției, EUR 4,000 (patru mii euro) lui Dorel

Țurcan și EUR 3,000 (trei mii euro) lui Victor Țurcan cu titlu de prejudiciu moral și EUR 2,000 (două mii euro) ambilor reclamanți cu titlu de costuri și cheltuieli, care să fie convertite în valuta națională a statului pârât conform ratei aplicabile la data executării hotărârii, plus orice taxă care poate fi percepută;

(b) că, de la expirarea celor trei luni menționate mai sus până la executarea hotărârii, urmează să fie plătită o dobândă la sumele de mai sus egală cu rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană pe parcursul perioadei de întârziere, plus trei procente;

6. *Respinge* restul pretențiilor reclamanților cu privire la satisfacția echitabilă.

Redactată în limba engleză și comunicată în scris la 23 octombrie 2007, în conformitate cu articolul 77 §§ 2 și 3 al Regulamentului Curții.

T.L. EARLY
Grefier

Nicolas BRATZA
Președinte